Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

VNS 5/2016 vp

ENSI- JA TURVAKOTIEN LIITTO

Lausunto valtioneuvoston selonteosta sisäisestä turvallisuudesta

Ensi ja turvakotien liitto on vuonna 1945 perustettu valtakunnallinen lastensuojelujärjestö, jonka sääntömääräinen yhteiskunnallinen tehtävä on puolustaa lapsen etua, turvata lapsen oikeus suotuisiin kasvuolosuhteisiin ja turvalliseen kehitykseen, tukea vanhemmuutta sekä ehkäistä perheväkivaltaa.

Ensi- ja turvakotien liitto kiittää mahdollisuudesta lausua selonteosta. Haluamme kiinnittää työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan huomion kolmeen seikkaan:

1. Tausta-ajattelu on muuttunut verrattuna aikaisempiin sisäisen turvallisuuden ohjelmiin
Selonteossa kerrotaan, että kyseessä on ensimmäinen valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteko, jota tulee seuraamaan sisäisen turvallisuuden strategia. Sisäisen turvallisuuden kokonaisuutta on hahmotettu kolmesti aiemmin sisäministeriön koordinoimilla sisäisen turvallisuuden ohjelmilla (Arjen turvaa 2004–2007, Turvallinen elämä jokaiselle 2008–2011 ja Turvallisempi huominen 2012–2015), niihin liittyvillä selvityksillä ja mittavilla monialaisilla yhteistyöverkostoilla. Näitä ohjelmia selonteossa ei mainita lainkaan, ei edes yhteistyöhön viittaavissa johtopäätöksissä 3.3. ja 3.4. Mikä on johtanut jo tehdyn työn ohittamiseen, ikään kuin aloitettaisiin tyhjältä pöydältä?

Aiemmissa ohjelmissa sisäinen turvallisuus ymmärrettiin laajasti yhteiskunnan eri osa-alueilla ja ihmisten arkielämän ympäristöissä toteutuvana. Nyt lausuttavana olevassa sisäisen turvallisuuden selonteossa mainitaan esipuheessa laaja-alaisuuden tärkeys, mutta siitä huolimatta sisäinen turvallisuus rajataan koskemaan vain sisäasiainhallinnon toimijoita. Ensi- ja turvakotien liitto pitää erittäin tärkeänä esimerkiksi poliisin tehtäviä ja toimintaa turvallisuuden takaajana, mutta hallinnonalan rajat ylittävää valtakunnallista ja paikallista yhteistyötä sisäisen turvallisuuden rakentamisessa ei voi jättää huomiotta. Turvallisuusalan ammattilaisten sekä sosiaali- ja terveys- sekä sivistystoimen ja järjestöjen toimiva yhteistyö on välttämätöntä, kun halutaan puuttua lähisuhdeväkivaltaan, laajemmin yhteisöihin kohdistuvaan väkivaltaan, kuten koulusurmiin tai ääriajatteluun liittyviin väkivallantekoihin sekä ehkäistä niitä. Paikallisesta laajapohjaisesta turvallisuussuunnittelusta on paljon hyviä kokemuksia eikä kehitys saa kulkea hallinnonalojen sisäänpäin kääntymiseen.

Selonteon otsikkotasolle nostetut painopisteet poikkeavat selvästi ja huolestuttavalla tavalla aiempien kolmen sisäisen turvallisuuden ohjelman agendasta. Nyt puhutaan viranomaisten suorituskyvyn kehittämisestä, kun aiemmin keskeisimpinä ongelmina nähtiin syrjäytyminen ja yhteiskunnan jakautuminen, joita haluttiin ratkaista yhdenvertaisuutta lisäämällä ja paikallisella turvallisuussuunnittelulla. Elokuun lopussa asetetun sisäisen turvallisuuden strategian tehtävä ja ohjausryhmä ovat laajapohjaisia, mutta samalla sanotaan, että strategia pohjautuu nyt lausuttavana olevaan sisäisen turvallisuuden selontekoon, joka yhdessä ulko- ja turvallisuuspoliittisten selontekojen kanssa tulevat muodostamaan kokonaisturvallisuuden viitekehyksen.

Selonteossa todetaan hyvin, että syrjäytyminen, tuloerot, työllisyystilanne, alkoholi- ja päihdepolitiikka, taloustilanne ja yhdenvertaisuus vaikuttavat sisäiseen turvallisuuteen keskeisesti. Selonteossa todetaan tutkimustietoon viitaten, että kansalaisten turvallisuuden tunteeseen vaikuttavat eniten perhe, läheiset ihmiset ja muut ihmissuhteet sekä oma koti, toimeentulo, työ ja terveys. Tähän perustuen olisi perusteltua ja tärkeää, että näihin osa-alueisiin kiinnitettäisiin myös selonteossa huomiota ja jatkettaisiin työtä aiempien sisäisen turvallisuuden ohjelmien linjoilla: vahvistaen kaikkien hyvinvointia, yhdenvertaisuutta ja yhteisöllisyyttä rakentaen. Se antaisi pohjan myös kaikkia toimijatahoja yhdistävälle strategialle. Uuden sisäisen turvallisuuden strategian viitekehykseksi selonteko on liian kapea-alainen ja Ensi- ja turvakotien liiton näkemyksen mukaan strategian viitekehystä ei tule näin rajata, vaan sen tulee lähteä aikaisempien ohjelmien perustalta.

2. Selonteko ohittaa täysin naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan

Suomi on ratifioinut ns. Istanbulin sopimuksen eli Euroopan neuvoston yleissopimuksen naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Sopimus astui Suomessa voimaan elokuussa 2015. Sopimuksen velvoitteet liittyvät keskeisesti yhteiskunnan sisäiseen turvallisuuteen ja koskevat myös sisäministeriön toimialaa. Myös EU:n uhridirektiivi asettaa sisäiseen turvallisuuteen liittyviä velvoitteita.

Väkivaltaa ei voi ohittaa, kun puhutaan sisäisestä turvallisuudesta. Euroopan unionin perusoikeusviraston 2014 julkaiseman Euroopan laajuisen naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevan tutkimuksen tulosten mukaan Suomi on yksi niistä kolmesta maasta, joissa nykyisen tai entisen kumppanin tekemää fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa kokeneiden naisten osuus on korkein (30 %). Tuore kansallinen rikosuhritutkimus (Danielsson & Kääriäinen 2016) kertoo, että väkivalta koskettaa satoja tuhansia suomalaisia: vamman aiheuttaneen väkivallan kohteeksi oli joutunut viisi prosenttia 15–74-vuotiaista suomalaisista.

Selonteko – jossa avataan valitun rajauksen asioita sinänsä ansiokkaasti – herättää huolen poliisien resurssien vähentymisestä ja uudelleenorganisoinnin riittämättömistä mahdollisuuksista ratkaista vajetta. Väkivaltakysymysten ja niihin liittyvien kansainvälisten velvoitteiden kannalta selonteko kertoo hälyttävästä tilanteesta: rikostutkinnan kokonaiskuormitus on noussut rikosten määrän laskusta huolimatta, tutkinta kestää keskimäärin kauemmin ja rikosten selvitysaste on aiempaa alhaisempi. Raiskauksista noin puolet jää selvittämättä, jos tekijää ei tiedetä. Pahoinpitelyistä jää selvittämättä lähes kaksi kolmesta.

Positiivista selonteon antamassa tilannekuvassa ja kehittämisehdotuksissa on se, että palvelujen tarjoamisen tapoja on uudistettu asiakkaiden tarpeista käsin, teknologiaa hyödynnetään ennakkoluulottomasti ja poliisin läsnäoloa kansalaisten keskuudessa lisätään sosiaalisen median kautta.

3. Uudistuvat alueelliset rakenteet ja niiden vaikutukset sisäisen turvallisuuden suunnittelulle

Maassamme on valmisteilla historiallisen suuri uudistus alueelliseen päätöksentekoon ja sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämiseen liittyen. Selonteossa viitataan tähän ja mainitaan tämänhetkinen käsitys hätäkeskusten ja pelastustoimen sijoittumisesta uudessa hallintomallissa. Alueellisen yhteistyön tuloksena tehtyjen turvallisuussuunnitelmien rooli ja uudet muodot jäävät sen sijaan strategiaa työstävien tehtäväksi.

Helsingissä 23.9.2016

Ensi- ja turvakotien liitto
Riitta Särkelä
pääsihteeri